

Солостів

Культурно-мистецький часопис кафедри сольного співу
Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка
№ 1, 2 (23-24) січень-червень 2016 року

ТВОРИМО СПІЛЬНУ СПРАВУ ЛДМУ ім.С.Людкевича – ЛНМА ім. М.Лисенка: ТВОРЧІ КОНТАКТИ

Цьогоріч, у травні-червні 2016 року ми знову святкуємо славний ювілей, тепер уже 100-річчя будівлі Вищого музичного інституту ім. М.Лисенка, нині будівлі Львівського державного музичного училища ім. С.Людкевича. Відбуватимуться також звіти мистецьких колективів, солістів, творчі академії та конференції.

Саме тому народилася у мене думка написати про вокально-мистецькі зв'язки між Львівським державним музичним училищем ім. С.Людкевича та Львівською національною музичною академією ім. М.Лисенка, а точніше – між вокальним відділом училища та кафедрою сольного співу академії, де маю честь викладати сольний спів.

Відразу скажу, що тема «Львівська вокальна школа» дуже глибока і потребує окремого ознайомлення. Більш ґрунтовно про формування львівської вокальної школи можна дізнатися у дослідженнях доц. ЛНМА ім. М.Лисенка Мирослави Жишківич, а також на сайті кафедри сольного співу музичної академії. Моя ж місія розповісти про спільну творчу та педагогічну діяльність між музичним училищем та музичною академією за останні десятиліття. У нас багато спільного і в традиціях, і в повсякденній праці, адже творимо спільну справу – вихован-

ня співака, музиканта, громадянина. Два роки тому, у 2014 році Львівське державне музичне училище урочисто, з гарними мистецькими здобутками підійшло до святкування славного 75-літнього ювілею навчального закладу з часу заснування. Проводилися творчі звіти колективів і солістів училища у Львівській філармонії та Органному залі. Відбулися також урочисті збори всього колективу, на яких прозвучали привітання від Міністерства культури України, обласної та міської державних адміністрацій міста Львова, багатьох мистецьких установ та колективів України й області.

на співака, музиканта, громадянина.

За свою 75-річну історію на вокальному відділі ЛДМУ ім. С.Людкевича навчалось чимало талановитих співаків. Слід назвати випускників музичного училища, котрі після навчання у Львівській консерваторії стали відомими співаками оперних та концертних сцен світу. Серед них: нар. артисти України Тамара Дідик, Степан Степан, засл. артисти України Гергій Кузовков, Леонід Невинний, Іван Равлюк, Наталія Дацько, Любов Качала. Пам'ятаймо і чудових оперних співаків – випускників училища, згодом і консерваторії – Анатолія Зоріна, неповторного тенора, та Миколу Чайковського, надзвичайної краси баритона. Гордістю училища став славний тенор нар. артист Білорусії Зіновій Бабій, нар. артисти Росії Петро Скусніченко та Євгенія Гороховська, багато інших талановитих співаків, які сьогодні торують творчі стежки Європи та світу.

Багато випускників вокального відділу училища після закінчення консерваторії (академії) знову повернулися у рідні стіни і стали викладачами сольного співу в музичному училищі: А.І.Тюппа, Л.Є.Кривоцюк, В.І.Колтун, В.Й.Паславський, з молодого покоління – Т.І.Різняк, О.В.Кайсіна, Я.М.Папайло. Ще до недавнього часу викладачами вокалу в училищі і консерваторії працювали заслужені артисти України, доценти Василь Дудар та Марія Галій, засл. працівник культури України Лариса Кривоцюк. Вокальний ансамбль в училищі провадив відомий диригент, засл. діяч мистецтв України Іван Майчик – випускник музичного училища. Сьогодні на кафедрі сольного співу та вокального відділі училища працює автор статті – засл. діяч мистецтв України завідувач вокального відділу училища Богдан Косопуд. Вокальний ансамбль і в академії, і в училищі веде послідовник свого батька, талановитий музикант, до-

цент, засл. діяч мистецтв України Остап Майчик.

Щорічно 50-60 відсотків випускників вокального відділу ЛДМУ ім. С.Людкевича продовжують навчання на вокальному факультеті у ЛНМА ім. М.Лисенка. Недавні випускники училища тепер є студентами Львівської музичної академії: Соломія Городецька, Мар'яна Кучма, Юрій Григораш, Ольга Вельгош, Анастасія Бардачова, Володимир Кручків, Христина та Марія Петрів, Ігор Радванський, Назарій Михальчук і багато інших.

У ЛДМУ ім. С.Людкевича вже традиційно проводяться щорічні творчі звіти. Вокальний відділ виступає з сольною програмою окремих солістів-вокалістів та вокального ансамблю. Два роки поспіль (2015 та 2016 рр.) у звітному концерті училища з окремими сольними творами участь беруть виключно випускники вокального відділу. Ми спеціально надаємо можливість кожному випускни-

ку виступити сольоно і про-
явити себе на великій сце-
ні мистецького свята. Прак-
тика показує, що це прино-
сить гарні плоди, студент
ніби перероджується, пе-
реосмислює свої вокаль-
ні навички в хорошому ро-
зумінні цього слова. Частини
є професори Львівської
музичної академії. В цьому
і бачиться професійний рі-
вень майбутніх абітурієнтів
академії.

Великим досвідом для
вокального відділу учи-
лища, зокрема для сту-
дентів, є майстер-класи
професорів ЛНМА ім.
М.Лисенка. Свого часу чу-
довий майстер-клас про-
вів народний артист Украї-
ни, професор Ігор Федоро-
вич Кушплер. У цьому захо-
ді взяло участь більше де-
сяти студентів-вокалістів.
Творча атмосфера та кор-
исні методичні поради
професора сприймалися
дуже позитивно, сприяли
більшому розумінню роз-
витку вокальної техніки в
подальшому навчанні.

Цікавий майстер-клас
для студентів училища
провів професор кафедри
сольного співу, засл. діяч
мистецтв України Олег Іва-
нович Цигилик – колишній
випускник вокального від-
ділу муз. училища. Він дав
відкритий урок зі своїм сту-
дентом академії Михайлом
Малафієм, нині лауреатом
багатьох престижних між-
народних вокальних кон-
курсів, солістом Львівської
опери.

Вже традиційно на дер-
жавні іспити з сольного спі-
ву у ЛДМУ ім. С.Людкевича
ми запрошуємо поважних
 гостей, професорів музич-
ної академії. Разом з дер-
жавною кваліфікаційною
 комісією прослуховуємо
 сольні програми випускни-
ків. Завжди пам'ятатимемо
 цінні поради наших про-
 фесорів, народних арти-
 стів України, завідувачів ка-
 федри сольного співу Во-
 лодимира Дмитровича Іг-
 натенка, Ігора Федорови-
 ча Кушплера, Людмили Фе-
 дорівни Божко, професо-
 ра камерного співу Мирос-

лави Олександрівни Ло-
 гоїди. Традиція співпра-
 ці, творчих порад і диску-
 сій між навчальними закла-
 дами існує досить давно.
 Ще у 1960-1970 роках час-
 тими гостями в музичному
 училищі бували професо-
 ри кафедри сольного спі-
 ву Львівської консерваторії
 – Павло Петрович Карма-
 люк, Остап Йосипович Дар-
 чук, декан вокального фа-
 культету того часу доцент
 Валентина Іларіонівна Під-
 оріна. Ці гарні стосунки за-
 вжди були дружніми і мис-
 тецькими, сприяли спіль-
 ній справі виховання моло-
 ді та професійного вдоско-
 налення між викладачами
 обох закладів.

Проводимо періодич-
 но й спільні музичні захо-
 ди. Студенти класу викл.
 Б.І.Косопуда – академії
 і училища – представили
 і слухачам цікаві сольні
 програми вокальної музи-
 ки стилю бароко «Vittoria,
 Vittoria» (березень 2014 р.)
 та вокальної музики А.Кос-
 Анатольського «Коли від-
 літають лелеки» (грудень
 2014 р.) у Великому залі
 ЛНМА ім. М.Лисенка. Свого
 часу доценти В.В.Дудар та
 М.В.Галій також проводили
 спільні концерти своїх ви-
 хованців (училища і музич-
 ної академії) на різних сце-
 нах нашого міста й облас-
 ті. У Великому залі академії
 неодноразово у спільних
 виступах брав участь і во-
 кальний ансамбль учили-
 ща та академії, керівником
 якого є доц. Остап Майчик.

Студенти вокального
 відділу Львівського музич-
 ного училища – часті слу-
 хачі на вокальних іспитах
 в академії, підтримують
 дружні і творчі стосунки зі
 своїми старшими колега-
 ми. Так само багато студен-
 тів академії, колишніх ви-
 пускників училища, прихо-
 дять до училища, слухають
 і аналізують виступи своїх
 молодших колег.

Нещодавно, 12 березня
 2016 року, у Великому залі
 музичного училища відбу-
 лося велике мистецьке те-
 атралізоване свято – «Шев-
 ченківський концерт». Учасниками концерту бу-

ли студенти вокального,
 диригентсько-хорового та
 народного відділів учили-
 ща, а також студент ЛНМА
 ім. М.Лисенка, недавній ви-
 пускник училища Володи-
 мир Кручкевич (кл. викл.
 Б.І.Косопуда), який чудово
 виконав романс І.Кушплера
 на сл. Т.Шевченка «Ой по
 горі роман цвіте». Режисе-
 ром цього захоплюючого
 вечора був Тарас Різник –
 випускник вокального від-
 ділу музичного училища
 (кл. викл. Б.Косопуда) та му-
 зичної академії (кл. проф.
 І.Ф.Кушплера). Нині він
 успішно викладає сольний
 спів в училищі та є поміч-
 ником режисера в оперній
 студії ЛНМА ім. М.Лисенка.

У Малому залі училища
 3 березня вирувала приєм-
 на, тепла атмосфера на шев-
 ченківському вечорі сту-
 дентів класу О.В.Кайсіної, в
 минулому випускниці учи-
 лища (кл. викл. А.І.Тюппи)
 та музичної академії та (кл.
 доц. В.В.Дудара). В концерті
 з успіхом виступив студент
 академії Ігор Радванський,
 колишній випускник учи-
 лища (кл. викл. В.В.Дудара –
 Т.І.Різника) нині студент му-
 зичної академії (кл. ст. викл.
 О.М.Лихача).

18 квітня 2016 року в
 Малому залі училища від-
 бувся звітний концерт з
 символічною назвою «На
 трамвайній зупинці» сту-
 дентів 1-3 курсів вокаль-
 ного відділу ЛДМУ, приуро-
 чений до столітнього юві-
 лею будівлі, яка належить
 нині ЛДМУ ім. С.Людкевича.
 З гарними та приємни-
 ми емоціями пройшов
 концерт-звіт, слухачі щиро
 оплесками нагороджу-
 вали виконавців. Фіналь-
 ним акордом вечора, при
 невгасаючих аплодисмен-
 тах та підтримці всіх слуха-
 чів, звучав незабутній твір
 Б.Веселовського «Прийде
 ще час», що був виконаний
 усіма учасниками концерту
 разом з присутніми у залі. В
 програмі прозвучали твори
 М.Лисенка, С.Людкевича,
 А.Кос-Анатольського, Д.За-
 дора, Б.Веселовського,
 Я.Лопатинського, С.Гулака-
 Артемовського та ін.

У квітні в Будинку ор-

ганної та камерної музики,
 а також у Львівській філар-
 монії вже традиційно про-
 ходив щорічний творчий
 звіт солістів та художніх ко-
 лективів музичного учили-
 ща. Так, в органному залі
 21 квітня звітували солісти-
 вокалісти: студ. 4-го курсу,
 вокальний ансамбль,
 хор «Дівочі мрії» та мша-
 ний хор училища. З твор-
 чим натхненням та трепет-
 ним хвилюванням молоді
 виконавці підкоряли вели-
 ку сцену. Один за одним, у
 чарівних сценічних вбран-
 нях, виконувалися складні
 вокальні твори. Для кожно-
 го з них спів на великій сце-
 ні був справжнім випро-
 буванням на зрілість. Для
 цього передували 3-4 роки
 навчання в училищі.

Звітний концерт прой-
 шов на високому твор-
 чому піднесенні. Публі-
 ка щиро та привітно віта-
 ла усіх, а кожний викона-
 вець долав свій мистець-
 кий бар'єр, свою вокаль-
 ну висоту. Схвилювани-
 ми, але щасливими вони ді-
 лилися своїми враженнями
 після виступів з друзями та
 викладачами котрі не мен-
 ше їх самих хвилювалися
 за їхні виступи. Слава Богу,
 все вийшло на добре, тепер
 кожен з них разом з викла-
 дачем проаналізує свій ви-
 ступ, кожний крок на сцені,
 жест, міміку і пам'ятатиме
 це незабутнє свято довго-
 довго. Побажаємо молодим
 вокалістам-випускникам
 щасливої мистецької долі і
 гарних успіхів у житті. Зго-
 дом, віримо, багато з них
 прийдуть у стіни Львівської
 національної музичної ака-
 демії ім. М.Лисенка для по-
 дальшого навчання, та те-
 пер вже у вищі вокальні
 студії, щоб стати професій-
 ними співаками.

**Богдан КОСОПУД,
 заслужений діяч
 мистецтв України
 завідувач вокального
 відділу ЛДМУ
 ім. С.Людкевича,
 ст. викл. кафедри
 сольного співу ЛНМА
 ім. М.Лисенка**

ПОДВИЖНИЦЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ

Ювілей мисткині

Подана стаття, що загалом мислиться як ювілейна на пошану відомої української співачки Марії Процев'ят має, окрім звичного в таких випадках відзначення заслуг і досягнень соленізанти, ще одну, ширшу мету: показати, наскільки важливою для нашого народу є музична культура – як народна, так і професійна, як історично віддалена на 100 – 200 – 300 років, так і створена в наш час, і як необхідно, щоби її творили і пропагували не принагідні «заробітчани», а люди, глибоко віддані своїй професії, здатні вдумливо і творчо показати духовні скарби нашої нації.

А те, що народна і композиторська українська пісня дійсно є унікальним духовним кодом, підтверджують слова великого українця, Миколи Гоголя: «Це народна історія, жива, яскрава, сповнена барв, істини, яка оголює все життя народу... При всій унікальності нашої музичної спадщини не зайве нагадати, що українська пісенна творчість попри свою виняткову красу і багатство, розділила трагічну долю народу, який складав її протягом сторіч: гнана і переслідувана, багато разів заборонена і вилучена з концертних програм, вона зберегла свою життєдайність лише завдяки подвижникам, які любили свій народ і виспівували його пісенну душу. Часто їм доводилось потерпати через це, втрачати можливості кар'єрного зростання, ставати «невиїзними», але найбільш стійкі і мужні артисти – не просто співаки, а митці-громадяни, митці-патріоти – не відмовлялись від виконання тієї музики, яка водночас ставала для них зброєю в утвердженні національної ідентичності і в боротьбі за незалежність.

До кола таких патріотів-подвижників належить одна з найактивніших камерних співачок у Львові

В цьому році святкує свій славний ювілей Марія Іванівна ПРОЦЕВ'ЯТ – концертно-камерна співачка (сопрано), заслужена артистка України, доцент, педагог вокалу, диригент, громадська діячка, Відмінник народної освіти. За відродження та пропаганду української музики у світі нагороджена „Хрестом за заслуги 2-го ступеня” у Великій Британії. Деякі аспекти творчої діяльності співачки висвітлено в окремих статтях, рецензіях, відгуках, довідкових виданнях. Сьогодні ж пропонуємо прекрасну статтю на пошану мисткині, автором якої є доктор мистецтвознавства, професор Любов КИЯНОВСЬКА.

Марія Іванівна Процев'ят, заслуженої артистки України, педагог, диригент, громадський діяч, доцент ка-

федри факультету культури і мистецтв у Львівському національному університеті ім. І.Франка, Відмінник на-

ступеня” у Великій Британії (1991р.)

Впродовж півстоліття Марія Іванівна здійснює покладену на неї важливу місію: професійно, творчо, самовіддано представляє українську вокальну спадщину і сучасний доробок, силою таланту й артистизмом переконує публіку в непроминущій цінності музично-поетичного космосу нації.

Народилася Марії Процев'ят на західному Поділлі, в с. Нагірянку, Чортківського району Тернопільської області. Доля сприяла у здійсненні її амбітних артистичних планів. Закінчивши Львівське музично-педагогічне училище ім. Ф.Колесси (диригентський відділ, клас доцента І.Небожинського) та Львівську консерваторію ім. М.Лисенка по класу вокалу у відомого педагога, доцента Одарки Бандрівської, улюбленої учениці і племінниці славетної Соломії Крушельницької, вона одразу розпочала масштабну концертну діяльність як камерна співачка і як солістка великих музичних форм: ораторій, кантат, мес, поем для хору і симфонічного оркестру. Серед них Magnificat і Misa h-moll Й.С.Баха, Misa solemnis Л. ван Бетовена, духовні концерти Д.Бортнянського, реквієми В.А.Моцарта, Дж.Верді, Л.Керубіні, Stabat Mater Д.Перголезі, А.Дворжака, К.Шимановського, кантати «Радуйся, ниво неполи-

федри сольного співу Львівської національної музичної академії ім. М.Лисенка та викладач вокалу музичної

родної освіти., «Викладач – методист», «Спеціаліст вищої категорії», нагороджена «Хрестом за заслуги 2-го

тая» М.Лисенка та «Вільній Україні» С.Людкевича, триптих «Гуцулка Олена» М.Колесси, кантати сучасних українських композиторів «Червона калина» Лесі Дичко, «Людина» М.Скорика та багато інших. Їй довелось співпрацювати з провідними українськими диригентами: М.Колесою, Г.Вервовкою, Ю.Луцівим, Є.Вахняком, В.Василевичем, С.Арбітом, Д.Пелехатим; виступала як солістка із Заслуженими хоровими капелами «Трембіта» і «Боян», народною хороваю капелю хлопчиків і чоловиків «Дударик», з хорами Львівської консерваторії ім. М.Лисенка та музично-педагогічного училища, із симфонічними оркестрами Львівської національної опери ім. С.Крушельницької, Львівської філармонії, консерваторії, Львівського національного університету і політехнічного інституту та багатьма іншими знайними колективами. У творчому тандемі з композиторами С.Людкевичем, В.Барвінським, Я.Ярославленком, М.Колесою, А.Кос-Анатольським, Д.Задором, Б.Фільц, В.Флисом вперше репрезентувала на сцені їх камерно-вокальні твори. Адже названі композитори нерідко спеціально писали солоспіви для її голосу.

Її учням і вдячним слухачам буде цікаво довідатись, що такі відомі вже сьогодні обробки українських народних пісень, здійснені незабутнім Анатолем Кос-Анатольським, як «Чом, чом, земле, моя», «Ой Дністрі мій, Дністрі», «І снилося з ночі дівчині», «Стоїть гора високая», «Зелена рута», «Ой на горі сніг біленький», «Ой літає соколенько», «Ой нагнувся дуб високий», прозвучали вперше у виконанні Марії Процев'ят. Прегарна обробка Василя Барвінського народної пісні «Моя мила, премила» була подарована Марії Іванівні її професоркою Одаркою Бандрівською, яка багато концертувала разом з Василем Барвінським. Сама співачка теж зустрічалась з видатним

композитором вже в останні роки його життя, коли він повернувся із заслання. Дуже плідними були й особисті творчі контакти спі-

музично-педагогічному училищі, автор подарував молодій студентці обробки українських пісень «На дорозі калужа» та «Ходжу-

твори Марія Процев'ят співала як на концертах, так і на телебаченні у передачі «Клуб молодих композиторів». Звернення до творчості репресованого композитора В.Флиса, який багато років провів у колимських таборах, та до того ж виконання його обробки забороненої стрілецької пісні, вимагало від артистки немалої громадянської мужності.

Також уперше Марія Процев'ят познайомила слухача з деякими лемківськими піснями в обробці диригента Івана Майчика, який неодноразово звертався до співачки з проханням взяти участь у його творчих звітах. На телебаченні створено два фільми-концерти про його творчість за участі співачки.

Послідовна пропаганда вокальних творів українських композиторів, що мали «заплямовану біографію» з точки зору радянської ідеології, стала однією з основних громадянських позицій відомої співачки. Так, багатолітня дружба і творча співпраця

вачки з видатними львівськими композиторами і диригентами – Станіславом Людкевичем та Миколою Колесою, обробки й солоспіви яких постійно входили в її репертуар. Окремо слід згадати співпрацю з галицьким композитором Ярославом Ярославенком (Вінцковським), окрім того – відомим видавцем та меценатом, активним діячем січового руху. Ще в тих часах, коли Марія Процев'ят вчилась у Львівському

нуджу». Романсова лірика та українські народні пісні Ярослава Ярославенка записані співачкою на львівському радіо і звучали на телебаченні. Не можна оминати в цьому ряду і львівського композитора Володимира Флиса, який спеціально для Марії Процев'ят та піаністки Ярослави Матюхи, створив дві обробки українських пісень – стрілецької «За твої дівчино личенька пишні» та «В ліс зелений по горішки вранці я ходила». Ці

пов'язувала її зі вченим, етнографом, дослідником народної пісні Леопольдом Яценком, теж представником української дисидентської інтелігенції. Марія Процев'ят стала першою виконавицею багатьох його обробок, а в збірці українських пісень, які вона впорядкувала, вмістила кращі з них, такі як «Ой де ти підеш», «Ой мала я у коморі просо», «Нехай загородять там, де нелюб ходить», а також виконувати нею обробки «Гли-

бока кирниця», «Ой летіла зозуленька», «Зашуміла калинонька», «Ой їхав козак та й через байрак». Завдяки появі цієї збірки патріотичні, історичні пісні, зібрані й опрацьовані Леопольдом Ященком, увійшли і в дидактичний репертуар, і в програми знаних оперних та камерних співаків.

Однак було би неслухно зосередитись у висвітленні всієї багатогранної діяльності Марії Процев'ят лише на її галицькому репертуарі. Коло її художніх інтересів найкраще можна окреслити словами Шевченка: «І чужого научайтесь, й свого не цурайтесь». Тож вона з успіхом інтерпретувала європейські вокальні шедеври минулого і сучасності. Це, зрештою, підтверджують сольні виступи співачки, зняті у кількох фільмах та записані на платівках фірм «Мелодія» (Москва) та «Арка-Рекорд» (США), останньо – на компакт-

диску, фондові записи на Українському і Львівському радіо та телебаченні. В репертуарі співачки більше 600 творів, де особливе місце займає творчість західноєвропейських та російських композиторів (Й.С.Баха, Г.Ф.Генделя, К.В. Глюка, Ф.Шуберта, Р.Шумана, Й.Брамса, Р.Штрауса, Г.Вольфа, К.Дебюссі, Г.Малера, Ш.Гуно, Ж.Масне, Ф.Ліста, Е.Гріга, Я.Сібеліуса, С.Монюшка, М.Глінки, М. Римського-Корсакова, С. Рахманінова, П. Чайковського, О.Гречанінова), українських композиторів (М.Лисенка, К.Стеценка, Я.Степового, М.Дремлюги, Б.Лятошинського, В.Косенка, Л.Дичко, Б.Фільц, а спеціально – галицьких і львівських митців (Д.Січинського, Я.Лопатинського, В. Матюка, Остапа і Нестора Нижанківських, В.Барвінського, С.Люд-кевича, А.Кос-Анатольського) і багатьох інших давніх і сучасних ав-

торів.

Протягом кількох деся-

та Чехії. Концертні виступи співачки залишились

тиріч Марія Процев'ят виступала з концертами в багатьох країнах: в Литві, Лат-

вія, для нащадків, зафіксовані у кількох фільмах, таких як «Тисяча двісті зірок» (1965

ри воли пасу я». Львівська телестудія зняла у музеї архітектури та побуту за її участю фільм-концерт лемківського фольклору в обробці Івана Майчика, де артистка співає одинадцять пісень (1982). Як активна і знана виконавиця солоспівів та обробок А.Кос-Анатольського, вона виступає у фільмі, знятим у Львові до 70-річчя композитора (1981).

Поряд з творчою діяльністю Марія Процев'ят заповзятю трудиться на педагогічній ниві. Володіючи багаторічним викладацьким досвідом, Марія Іванівна прекрасно відчуває природу та особливості української вокальної школи (перш за все як учениця видатної мисткині О.Бандрівської, патріотки української музичної культури) і прагне висвітлити ці ознаки крізь призму національної ментальності. Докладає багато зусиль для оновлення репертуару, для методичних семінарів, присвячених вокальній культурі.

Має ряд друкованих праць та публікацій. Виховала плеяду солюкастів - вокалістів, які працюють на оперних сценах, у філармоніях, викладачами академічного співу.

Постійні афішні концерти, звіти класу, участь у конкурсах, запрошення студентів для кон-

цертих поїздок у Європу з видатними оркестровими ансамблями – це творче обличчя камерного класу доцента М.Процев'ят. Її випускники В.Довгань,

р., Московська телестудія), де вона виконує один із своїх улюблених камерних творів – обробку української народної пісні, здійсненої А.Кос-Анатольським «Чоти-

р., Московська телестудія), де вона виконує один із своїх улюблених камерних творів – обробку української народної пісні, здійсненої А.Кос-Анатольським «Чоти-

І.Самков, І.Кузьмич, І.Міхневич – співаки львівського оперного театру; В. Ватутіна – солістка Варшавської опери (Польща), З.Орлова успішно працює в музичній вищій школі Торонто (Канада), Н.Савко – викладач та керівник музичної студії «Джерело», керівник та організатор фестивалів ім. В.Івасюка (Львів).

Здавалося б, така вагома й успішна концертна кар'єра, тим більше у поєднанні з педагогічною працею, повинна була б задовольнити навіть найбільш самокритичну та вибагливу творчу особистість. Проте Марія Процев'ят ставить перед собою все нові завдання, досягає нові форми музичної діяльності. Після здобуття Україною Незалежності вона береться за одну з найскладніших і на той час занедбаних ділянок культурно-мистецького життя: відродженням національних музичних традицій та заповнення «білих плям» у церковно-музичній спадщині, що утворились за роки панування радянської ідеології. Для цього їй, крім продовження своєї безпосередньої фахової роботи та концертних виступів, довелося поєднати ще три напрями культурно-просвітницької діяльності.

Першим з них стала організація колективу, що послідовно пропагував би раніше заборонені і викреслені з мистецького життя твори. І таким колективом став ансамбль української національної пісні «Вірли», створений співачкою на початку 90-х років. Впродовж багатьох років вона залишається його художнім керівником і диригентом, під її керівництвом колектив став лауреатом кількох міжнародних конкурсів і гастролював у Великій Британії, Франції, Німеччині, Бельгії, Чехії, Польщі, Литві, Латвії, Придністров'ї, в багатьох містах України. Ан-

самбль вперше в українській новітній історії виконав українські гимни («Ще не вмерла України», «Ой у

стало видання нотних збірок з творами, які повинні були повернутись в духовне життя народу. До най-

лузі червона каolina», «Зродились ми великої години», «Боже великий, єдиний»), пісні Січового Стрілецтва і часів боротьби ОУН та УПА. Крім свого «основного» колективу Марія Процев'ят прилучилась до національно-патріотичного виховання молодшої генерації завдяки організації численних народно-обрядових акцій, підготовки історичних і національних свят, адже вона виступає як режисер та автор багатьох святкових академій, куратор і консультант молоді.

Другим напрямом роботи

важливіших результатів цієї праці можна віднести впорядкування збірника гаївок, Літургії, гармонізацію і видання «Божественної Літургії святого Івана Золотоустого» (народний спів) для мішаного хору та збірника українських народних пісень із свого репертуару. Таким чином багато аматорських хорів, ансамблів, колективів мали змогу поповнити свій репертуар неперехідними шедеврами національної духовної і народно-обрядової музики.

Врешті третім напрямом різнобічної і плідної праці на просвітницькій ниві стали публікації та виступи на конференціях про видатних українських співаків (Соломію Крушельницьку, Івана Алчевського, Бориса Гмирю, Одарку Бандрівську), диригента Євгена Вахняка та піаністів Ярославу Матюху, Марту Кравців-Барабаш, спогади про тих, з ким мала щастя спілкуватись співачка, – передусім про Бориса Гмирю та Івана Козловського.

Всі ці знаменні віхи творчої біографії Марії Процев'ят свідчать не лише про велику відданість співачки головній справі життя – дослідженню, виконанню і поширенню українського вокального мистецтва. Не менш важливо те, що вона мислить нашу пісню як невід'ємну частку світової культури, здатна охопити не лише її зовнішні ефекти і самоочевидні прикмети, але й заглибитись у її глибинні пласти, відчуті і передати символічні коди і архетипи, які закладені в пісенному багатстві нації. Тому винесене в заголовок окреслення «подвижниця» – не перебільшення, і не порожній комплімент, а відображення суті творчої діяльності Марії Іванівни Процев'ят.

**Любов КИЯНОВСЬКА,
доктор
мистецтвознавства,
професор**

IL CANTO DELL'ANIMA.

Майстер-клас Мирослави Жишківич у Мукачівському державному університеті

Надзвичайно вагомою та яскравою подією, яка поєднала науково-теоретичні та практичні напрями роботи конференції, став майстер-клас з постановки голосу кандидата мистецтвознавства, доцента кафедри сольного співу Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка Мирослави Андріївни Жишківич зі студентами спеціальності «Музичне мистецтво» Василем Голодняком (ОКР «бакалавр», клас доцента Хархаліс О.П.) та Олесею Боднар (ОКР «магістр», клас доцента Гаснюк В.В.). Слід відмітити, що з Мирославою Андріївною в Мукачівському державному університеті налагоджені стали контакти. Вже втретє вона приїздить на конференцію, яскраво виступаючи зі своїми науковими доповідями та проводячи захоплюючі майстер-класи. Щоразу її професіоналізм вражає як молодих музикантів, так і досвідчених викладачів нашого ВНЗ.

Майстер-клас – одна із найскладніших форм організації навчального процесу, оскільки за короткий часовий період, у рамках якого він триває, викладачу необхідно чітко визначити професійні проблеми студента і знайти ефективні шляхи їх розв'язання. Це вимагає від наставника великої ерудованості, емоційності, толерантності, педагогічного такту. Для викладача майстер-клас – своєрідний концертний виступ, який поєднує демонстрацію вокальних навиків та культури, ораторську майстер-

18–19 березня 2016 року в Мукачівському державному університеті відбулася V Всеукраїнська науково-практична конференція «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття». Метою конференції стало висвітлення тенденцій та перспектив розвитку сучасної національної мистецької освіти, крізь призму євроінтеграційних культурних процесів. Завдання конференції визначили два головні вектори її роботи: – наукове осмислення сучасних освітніх проблем та перспектив розвитку; пошуки практичного вирішення конкретних завдань, пов'язаних з професійною підготовкою майбутніх фахівців у галузі мистецької освіти. Учасниками конференції були провідні науковці з Інститут проблем виховання НАПН України, Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, Львівської національної музичної академії ім. М.В. Лисенка, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Закарпатського художнього інституту, Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти та інших навчальних закладів, які окреслили сучасний стан та перспективи розвитку мистецької освіти в Україні.

ність, артистизм. Відкриті заняття Мирослави Андріївни стали взірцевим прикладом вияву вищевказаних ознак. Мисткиня зумі-

четним до цілого дійства, справжньої творчої містерії, результатом якої стала нова якість виконання студентами вокального репертуару.

налагодженню контакту з учасниками майстер-класу, адже в її роботі відчувається яскраво індивідуальний підхід до студентів. Як тонкий психолог, вона спритно і чуйно реагувала на емоційне налаштування співаків-початківців, змогла підібрати дуже влучні слова та пояснення, напрочуд точно і вдало окреслити поставлені перед виконавцем завдання та знайти вірних шляхів до якнайшвидшого їх досягнення. Для кожного співака майстер-класу доцентом М.А. Жишківич був застосований індивідуальний підхід, знайдені влучні пояснен-

ла так побудувати свою роботу, що кожен з присутніх на заході відчував себе при-

багаторічний педагогічний досвід Мирослави Андріївни сприяв швидкому

ня. Грунтовне володіння теорією та методикою викладання вокалу, знання спе-

цифіки голосового апарату, володіння стильовими особливостями творчості різних композиторів, сприяли вияву авторської вокальної методики Мирослави Андріївни. Важливою особливістю майстер-класів була їх імпрізаційність – викладачка свідомо попередньо не цікавилася професійним рівнем студентів, їх репертуаром. Саме це стало своєрідною родзинкою виступів учасників, адже сприяло вияву одного із важливих компонентів творчого процесу – спонтанності у поєднанні з високою професійністю.

Зауважимо, що МДУ готують вчителів музичного мистецтва, а не виконавців. Вокал є однією із складових фахової підготовки майбутнього педагога-музиканта. Відтак, заняття з цієї дисципліни спрямовані, радше, на загальний та всебічний музичний розвиток студентів, не маючи на меті спеціалізованого вокальне виховання. Це вимагає від викладача вміння розставити акценти під час уроку, спрямувати роботу на досягнення швидких та якісних результатів у першочергових завданнях, миттєво відреагувати на принципові проблеми під час співу. З огляду на таку специфіку фахової підготовки студентів, що брали участь у майстер-класі, М.А. Жишківич неймовірно тонко і професійно об'єднала у своїй роботі міцну теоретичну базу з елементами показу, проілюструвавши власні майстерні вокальні та виконавські навички. Окрім того, не можна не відмітити факту особистісного, теплого ставлення до молодих вокалістів, сповненого щирим бажанням

покращити їх голосові можливості та допомогти розкрити ідею твору, втілити задум автора композиції.

лом прийомів для досягнення конкретної мети; активна участь у звукотворчому процесі разом з учасни-

адже воно не в змозі передати навіть соті долі того величезного враження, емоційного й інтелектуального запалу, яке справила педагогічна творчість доцента М.А. Жишківич. Треба зазначити, що минулорічні майстер-класи викликали масштабний суспільний резонанс, багато викладачів МДУ звернулося до організаторів конференції з проханням знову запросити Мирославу Андріївну до нас у ВНЗ. Кожного року її відкриті заняття збирають все більшу аудиторію. Вона постійно є цікавою, новою,

творчою, але незмінною її візитівкою залишається професіоналізм, висока педагогічна культура.

Нам залишається тільки тішитись тим, що час від часу маємо змогу насолоджуватись як особистим спілкуванням із майстринею вокальної педагогіки, так і черпати важливі професійні істини із глибоко колодязя її майстерності. Колектив Мукачівського державного університету, оргкомітет V Всеукраїнської науково-практичної конференції висловлює велику вдячність за проведені майстер-класи та сподівається на подальшу творчу співпрацю із надзвичайно талановитим музикантом – Мирославою Андріївною Жишківич.

Леся МИКУЛАНИЕЦЬ,
кандидат
мистецтвознавства,
доцент кафедри співу,
диригування та
музично-теоретичних
дисциплін МДУ

У перший день конференції, виступаючи з доповіддю на секційному засіданні, Мирослава Андріївна виділила ряд якостей, які є проявом високого рівня викладача під час прове-

ками майстер-класу, а саме: розповідь, показ голосом, перебування усіх без винятку педагогів у русі; майстерне застосування емоційного та психологічного впливу; невимушеність, просто-

дення майстер-класу. Серед домінуючих було відмічено: професійний підхід до суто вокальних та загальновокальських проблем; уміння швидко заволодіти увагою аудиторії, створити атмосферу довіри та доброзичливості; гнучкий підхід до вирішення несподівано виниклих проблем; володіння широким арсена-

та у спілкуванні. З впевненістю відзначаємо, що всі вищенаведені компоненти були представлені і в роботі М.А. Жишківич.

Можна довго описувати майстер-клас Мирослави Андріївни, але, на жаль, викладаючи думку на папері, формуючи струнку фразу та речення, стикаємось з розумінням обмеженості слова,

Олександр Врабель – легенда оперної сцени

Того дня на відкриття виставки прийшли родичі, колеги, друзі, шанувальники таланту співака. Із спогадами про митця виступили: диригент, народний артист України Юрій Луців, заслужена артистка України Марія Галій, народна артистка України Тамара Дідик, лікар Зайченко, дружина художника В.Патика пані Рома, а також учні професора Врабеля – Володимир Чібісов (Львів), Назар Савко (Львів), заслужений артист Микола Швидків (Рівне) і народний артист Микола Блаженко (Тернопіль). Гості музею почули архівні записи співака, а також переглянули уривки з опери Б.Лятошинського «Золотий обруч» (запис 26

26 лютого 2016 р. у Музично-меморіальному музеї Соломії Крушельницької у Львові відкрилася виставка, присвячена 85-річчю від дня народження Олександра ВРАБЕЛЯ – провідного соліста Львівського оперного театру, народного артиста України, професора Львівської державної консерваторії ім. М.Лисенка. На виставці були представлені оригінальні фотографії, афіші, документи, особисті речі співака, з архіву народної артистки України Тамари Дідик – його вірної супутниці у житті та партнерки на сцені. Тамара Дідик передала у фонди Музею Соломії Крушельницької понад 200 експонатів, частину з яких представлено на цій виставці. Окрасою експозиції також став портрет співака роботи народного художника України Володимира Патика, переданий його родиною.

вересня 1985р), де Олександр Врабель виконує партію Тугара Вовка. Завдяки багатолітній наполегливій праці Тамари Дідик, зібрано понад 20 спогадів про артиста.

Пропонуємо читачам часопису «Солоспів» спогади про Олександра Врабеля – Володимири Чайки, оперної співачки та педагога, народної артистки України і Степана Стельмашука, педагога, хорового диригента, композитора, фольклориста, культурно-громадського діяча, – двох митців, які відійшли у вічність, та їхні згадки про прекрасного співака видаються нам особливо інформативними і цінними.

Минуло багато часу як нас покинув чудовий співак, прекрасна людина, добрий, щирий товариш, але назавжди залишив в моїй пам'яті і в моєму серці образ добра, правди, чистоти, спокою, рівноваги. Донині звучить в моїй пам'яті його прекрасного тембру голос, його незабутні образи - такі різні за характером, але такі переконливі. Чи в силі забути його чудову усмішку, сині, мов фіалки очі, лагідний, теплий в розмові голос, його ніжне звертання до всіх своїх партнерок в операх: «миленька». Тільки в його устах це слово звучало тепло, ніжно, правдиво і щиро. Це слово «миленька» роззброювало нас всіх жінок, його партнерок на сцені, і хоч в як найгіршому настрої ми були, воно викликало у нас усмішку і спокій. Його чоловіча краса, статура, спокійна хода примушувала всіх жінок оглядатися за ним, подивляючи його велич чоловіка-артиста. Всі бачили, що це йде красень-артист.

Мені довелося часто

Співак, людина-казка (Спогад Володимири Чайки)

бути його партнеркою на сцені. Знаючи, що сьогодні в опері моїм партнером буде Шоні (ми його з любов'ю так називали), я знала, що поруч зі мною буде співати доброзичлива, щира, спокійна людина, і цей спокій передавався мені. Дуже часто я ловила себе на тому, що слухаючи його спів, я забувала про себе, забувала (чого не можна робити співакам), що через кілька тактів і я повинна співати, так чарував він своїм голосом.

Врабель створив незабутні образи своїх персонажів. Це жорстокий, безпощадний Скарпіа з оп. Пучіні «Тоска». Голос його в цій опері набирає особливо го звучання та відповідного солодково-фальшивого тембру і поступово змінюється з розвитком події.

В «Ріголетто» Верді в словах «Джильдо, дитя моє» було стільки батьківської розпуки, горя, що у мене, як партнерки, очі заливалися сльозами. А який ніжно люблячий брат Маргарити в оп. Гуно «Фауст». Голос набрав такого м'якого темб-

ру, мов гладив ніжною рукою всіх слухачів. Всі оперні образи Врабеля були дуже щирі, правдиві, різні за характером. Він був великий майстер володіння фарбами, тембрами голосу, а це велика досконалість співака, найвищий щабель во-

кальної майстерності.

Врабель – мій незабутній партнер Жермон в оп. Дж.Верді «Травіата», Зурга в опері Бізе «Шукачі перлин», в українській опері Кирейка «В неділю рано зілля копала», в опері Бізе «Кармен», в якій при виході на сцену

Ескомільйо, зал так аплодував, що оркестр змушений був робити паузу. Багато мені довелося співати з Врабелем і в концертах, де при появі співака-красеня публіка захоплена аплодувала так, що нам вже і нам треба було співати. Ще не

учувши його співу, аплодували його красі, його чарівній усмішці і людському теплу, сонцю, яке світилося в зал зі сцени, несучи слухачам радість, красу, добро.

На фото: Степан Стельмашук

Такі люди не забуваються (Спогад Степана Стельмашука, Львів 27.VI.2004)

сень. Цим виступом повністю завоював симпатії слухачів, особливо молоді, ще тодішній студент фізкультури і властиво співак-аматор Олександр Врабель. Про нього як про талановитого співака і володаря приємного тембру голосу поміж львівськими студентами то-

зичною класикою, народною піснею, концертні зали завжди були заповнені, а місцем розважальної (тобто естрадної) музики був, звичайно, ресторан. (Правда, що вульгарної естради тоді ще й не було). Тож талановиті співаки та й інструменталісти завжди мали підтримку не лише з боку видатних

я – роком пізніше. Наші дороги рідко перетиналися, бо вчилися ми на різних факультетах: він на вокальному, а я на диригентському. Але якраз у той час диригент Володимир Василевич до хору консерваторського приєднав і хор музичного училища під керівництвом Аркадія Борисевича та ще й підсилив його оплачуваними співаками. Зазначу принагідно, що саме тоді наш хор досягнув був справжніх мистецьких висот. І тоді-то в консерваторському хорі появився й Олександр Врабель. Як баритон, співав він у басовій партії, і ми завжди стояли поруч (кожний співак мав своє стале місце в хорі).

Мої спогади про Олександра Врабеля будуть, на жаль, дуже скромними, бо не бачив я його на вершечку слави – на сцені Львівської опери, за винятком хіба що в ролях Султана («Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського) та Гриця («В неділю рано зілля копала» В. Кирейка).

Між іншим, дуже вдалою його партнеркою в ролі Тетяни («В неділю рано...») була його ж дружина Тамара Дідик. В інших ролях мені не пощастило його послухати з цілого ряду об'єктивних причин (мій виїзд зі Львова). Але й ці незначимі мої рядки можуть, сподіваюся, послужити штрихом до цілісного портрета – портрета мистця і людини – безумовно видатного нашого співака, яким і був Олександр Врабель.

Добре натомість пам'ятаю його концертний виступ на сцені Львівської філармонії з того часу, коли він був ще студентом фізкультурного інституту. Співав він тоді «Ой чого ти, дубе, на яр похилився» К. Стеценка з музики до драми Спиридона Черкасенка «Про що тирса шелестіла» і ще щось із народних чи тогочасних композиторів пі-

чилося багато цікавих розмов.

В той час (1950-і роки) молодь захоплювалася му-

зичних діячів, але й широкого загалу меломанів.

1953 року Врабель поступив до консерваторії, а

На вокальному факультеті була тоді мало що не суворора заборона співати майбутнім солістам у хорі; викладачі противилися тому, щоби їх учні йшли туди, «де псують голоси», бо це, мовляв, заважає студентам оволодівати вокальними навиками. В ректораті дотримувалися, мабуть, іншої думки, тож декількох студентів-вокалістів у нашому хорі «підробляли». Заганяла їх у хор здебільшого матеріальна скрута.

Врабель бідним студентом не був. Завжди охайний, розумно-модно одягнений, з легкою усмішкою на устах, привітний, він був справжнім зразком поведінки студента, і цим вигідно вирізнявся на загальному тлі студентської (може, дещо метушливої) громади. До хору він прийшов не задля заробітку: потягло його туди радше бажання бути в дещо динамічному колективі (хор же!) і жадова ширшого спілкування з молоддю. До хору час від часу приставав колись і Федір Шалаяпін, але він йшов туди, щоб «під-

строїти інтонацію». Врабелю цього не було потрібно, бо він завжди співав інтонацію чисто.

Темброво наші голо-си були дещо близькі, хоч він – баритон, я – бас-баритон. Співав Олесь (а ми, студенти, звали його ще й Шоні) повноцінно, не «симулював» у хорі, як це полюбляли інколи робити деякі вокалісти. А ще любив мені казати жартома: «Ти своїм басом тягнеш мене за собою, і я мушу співати на повний голос». Приємно було це чути від справжнього вокаліста.

Репертуар хору консерваторії під батутом Василевича був цікавий і доволі складний. Назву декілька творів: «Пори року» Гайдна, «Реквієм» Моцарта, «Радуйся, ниво, неполюбитая» Лисенка, «Хустина» Генрика Топольницького і «Хустина» Ревуцького, «Лічу в неволі» Січинського, «Усе жило, усе цвіло» та «Сійтеся, квіти» Стеценка, «Пою коні при Дунаю» Людкевича, «Вівчарик» Козака, «Коломия-місто» Кос-Анатольського...

Участь Врабеля у консерваторському хорі, гадаю, пішла йому на користь.

Як велося Олександрові Врабелю у навчанні – того не вгадаю. Але припускаю, що, як і в багатьох інших студентів, у нього мусіли бути «проблеми» з викладачами т. зв. предметів суспільно-політичного циклу. Нам їх впихали у голови, а вони вперто не хотіли туди лізти. Не дивно, отже, що через нездачу заліку з атеїзму Врабель повторно залишився на п'ятому курсі. Правда, в цьому був і деякий плюс, бо цей рік він успішно використав для удосконалення своєї фахової майстерності.

Пригадую його конфлікт з викладачем політекономії. Той (між іншим, запеклий російськомовний шовініст) на лекції вихваляв здобут-

ки й переваги «соціалістичного» ладу над капіталістичним, а якраз у той час під стінами консерваторії з протилежного боку вулиці Чай-

звичайно, мусів щось знати про драматичні події 1938 року в його краї. Та в розмові на цю тему далеко не заходив, і зрозуміло

наше спілкування майже припинилося, а приємні й щасливі зустрічі були лише випадковими. Та кожного разу Олесь запрошував: «Заходи до нас». Не судилось. Правда, десь на початку 1990-х років я, хоч і без запрошення, але таки зайшов до господи подружжя Олександра Врабеля і Тамари Дідик.

А було це так. Під кінець 1970-х років я писав «Плач Ярославни» і намагався побудувати цей твір на контрастах (сопрано-соло, чоловічий хор, крайні регістри фортепіана...). Тамару Дідик, як добру сопраністку, я знав ще із студентських років. На неї і взорувався при компануванні сольної партії. Мені здавалося, що найкраще це соло може виконати саме Тамара. І ось, коли я вже знову замешкав у Львові, вирішив занести партитуру «Плачу...» артистці з надією, що колись вона проспівает його з якоюсь чоловічим хором, а разом і провідати давніх друзів і миле мені подружжя – Тамару Дідик й Олександра Врабеля. На жаль, я тоді застав лише господиню. Господаря дома не було.

Закінчую свою розповідь про Олександра Врабеля з переконанням, що його пам'ятають не лише сучасники, але й знатимуть наступні покоління прихильників українського вокального мистецтва. Такі люди не забуваються.

**Упорядник –
Олександра КИРИК,
ст. наук. співробітниця
Музично-меморіального
музею
С. Крушельницької
у Львові**

**На фото: О. Врабель у ролі
Тугара Вовка
в опері «Золотий обруч»
Б. Лятошинського**

ковського натовп людей лихорадило в черзі за мукою. От Врабель і запитав викладача, показуючи рукою в бік видовища:

– А це що? Також соціалізм?

Викладач, звичайно, розлютився, але які були наслідки, – не знаю. Очевидно, що Врабеля врятував його талант. Адже за здібних студентів фахові викладачі таки заступалися.

Мої стосунки з Олесем Врабелем завжди були, скажу так, на рівні студентської дружби. Як виходець із Закарпаття, хоч і на шість років молодший від мене, він,

чому. Але вмів додати своє дотепне слово у формі легко кинутого жарту: «Так, у 1945 році Закарпатська Україна добровільно приєднала до себе цілу радянську Україну».

Олесь притягав до себе скромністю і вродженою інтелігентністю, а ще – милою для слуху закарпатською мелодійною мовою з м'яким приголосним «л», яке властиве також говірці полтавчан і яке так же м'яко вимовляв письменник Олесь Гончар.

Після закінчення навчання в консерваторії я опинився у Дрогобичі, тож

Нестор Модестович Горницький народився в с. Уличне на Дрогобиччині в сім'ї священника Модеста Горницького. Батько майбутнього мистецького діяча – парох стародавньої дерев'яної церкви преподобної Параскеви в селі Шкло – був шанованою в Галичині людиною, проводив значну просвітянську роботу. Разом з оо. Венгриновичем (с. Наконечне), Волосянським (с. Краковець) та іншими душпастирями активно опікувався вихованням національної свідомості парафіян та брав безпосередню участь у Листопадовому зриві.

Як людина музикальна, диригент і композитор, був надзвичайно активним мистецьким діячем: був організатором струнного (тамбурового) оркестру (в пресі іменованого «Селянська оркестра», зі складом: скрипки, віолі, контрабас і щипкові: мандоліни і гітари) і духового оркестру в с. Шкло (флейти, труби, тромбони, доповнені струнними: скрипки, віолончель, контрабас і, крім того, цимбали, судячи з фото зробленого у 1925 р., опублікованого у книзі «Яворівська Земля»), який мав значні заслуги перед громадськістю не тільки Дрогобича, але й повіту в цілому.

З цим колективом, як свідчить тогочасна преса, брав участь у благодійних програмах, з великим успіхом виступав на українських вечорах у Дрогобичі (cum summo applauso), а також в елітній дрогобичській кав'ярні «Boulevard», де у зв'язку з неочікуваними оваціями отримали від гостей серйозну нагороду у розмірі 36 гульденів. Сучасники свідчили, що оркестровий колектив Уличного мав настільки цікавий і оригінальний репертуар, що цілком міг конкурувати з військовим оркестром. Крім оркестру отець керував мішаним хором Яворівської української гімназії, де навчав музики та співу і куди спеціально приїздив на репетиції.

Неповторний артист, незабутній учитель

У лютому цього року виповнилося 110 років Нестору Модестовичу ГОРНИЦЬКОМУ (03. 02. 1906 р. с Уличне, нині Дрогобицького району Львівської області – 01. 07. 1978, Львів) – видатному львівському музиканту: оперному співаку, драматичному актору, симфонічному і естрадному диригенту, віолончелісту та контрабасисту, педагогу, організатору музичного життя Як викладач він був пов'язаний своєю діяльністю з Вищим музичним інститутом ім. М. Лисенка, Львівським державним музичним училищем ім. С. Людкевича, Львівською державною консерваторією (тепер Львівською національною музичною академією) ім. М. В. Лисенка, тут продовжували його справу його учні, а тепер – учні його учнів як контрабасового, так і вокального класів. Тож можемо сміливо стверджувати про наявність школи митця, ім'я якого з часом відійшло на задній план, а доробок досі потребує дослідження і належного пошанування.

Його син Нестор – випускник музичної школи у Яворові, продовжив навчання у консерваторії ПМТ

у класі контрабаса чеського музиканта – професора А.Гавранєка (Anton Harvániek, працював у закладі протягом 1922-1928 рр.). Завершив інструментальну освіту в 1929 р. Паралельно та згодом приватно займався вокалом в класах у Олександра Нижанківського, оперній школі-студії Чеслава Заремби (при вул. Тарнавського, 36), брав консультації у Соломії Крушельницької та Романа Любинецького.

Кожен з його педагогів вокалу – визначна особистість. Польський оперний співак (баритон), педагог Заремба Чеслав (Zaremba Czesław, 1881-1966), учень знаменитого Валерія Висоцького був солістом численних театрів Європи, зокрема в «La Scala». За словами випускника його оперної студії Михайла Голинського, професор Заремба був: «...великим приятелем українців і радо приймав їх до своєї школи. Чимало з них стали оперними співаками. Заремба вчив італійською методою, був дуже музикальний». З його класу вийшли Анеля Шлемінська-Зарембіна, Зенон Дольницький, Ірина Туркевич-Мартинець, брали консультації Олексан-

дра Любич-Парахоняк, Марія Сабат-Свірська.

Випускник Віденської музичної академії Роман Любінецький (Любінецький, 1885-1945, лірико-драматичний тенор), колишній соліст Дрезденського, Краківського та Загребського оперних театрів вокальною педагогікою у Львові займався в 1929-1939 роках працював на посаді професора Консерваторії Польського Музичного Товариства та в українських музичних навчальних закладах (ВМІ, в роки окупації – і Музичній школі з українською мовою навчання, згодом – у ЛДМУ та консерваторії).

Молодий співак брав уроки й у Соломії Крушельницької, що стало в майбутньому підставою для його спогадів про неї та її концертмейстера Богдана Дрималика («Лебедина пісня співачки»). Нестор Горницький у 1976 році згадував, як уміло вона викладала у Львівській консерваторії. Часто уроки співу давала у себе вдома. Розучуючи партію, любила показувати, як виконували її великі співаки, зокрема Енріко Карузо. Працювала багато, наполегливо, до самозабуття, до безтями любила спів, мистецтво, учнів. Навіть у похилому віці виступала із сольними концертами. На одному з них, за три роки до смерті Крушельницької, побував і Нестор Горницький. Ось його відгук: «Не вірилося, що це співає 77-річна жінка, так майстерно вона виконувала арії та романси і особливо народні пісні. Цей концерт був лебединою піснею співачки, і я щасливий, що мав за щастя бути присутнім на ньому». Богдана Дрималика, який працював концертмейстером у класі славетної української співачки, автор спогадів називає «чудовим аккомпаніатором».

Його професійна музична підготовка отримала в міжвоєнному Львові величезне поле для самореалізації. Молодий й багатогранний талановитий вико-

навець активно залучається в музично-театральний процес у найрізноманітніших функціях. Протягом 1920-1924 рр. тут вів активну роботу Союз діячів українського театального мис-

тром «Українська бесіда» від 1920 р. у залі музичного товариства ім. М.Лисенка, який орендувала театральна трупа, відбуваються постановки «Ночі під Івана купала» А.Вахнянина, «Натал-

оперети «Перехитрили» М.Кропивницького, «Циганська любов» Ф.Легара, «Барон циганів» Й.Штрауса, народні комічні опери «Запорожець за Дунаєм» С.Гулака-Артемівського, «Продана наречена» Б.Сметани, «Галька» С.Монюшка). Окрім місцевих постановок трупа провадить гастрольну діяльність: «Львівський театр «Укр. Бесіди» робить періодично виїзди на провінцію, де виступав як з оперою, так і з драматичним репертуаром. За час з 20 жовтня 1921 р. по 10 квітня ц. р. театр побував у Тернополі, Станіславові, Перемишлі, Бродях і Самборі», – відзначає місьничник театру і сцени «Театральне мистецтво», що виходив у Львові (15 квітня 1922 р., Вип. 1). Вперше в Галичині тут поставлено оперу вихованця Петербурзької консерваторії, диригента Маріїнського театру Григорія Козаченка «Пан сотник». До його театральної трупи приходять досвідчені сили й дебютують молоді співаки та актори-початківці: Філомена Лопатинська, Василь Коссака, Михайло Маслюк-Мартіні; Стефа і Ярема Стадники, Нестор Горницький, Роман Прокопович-Орленко, Ольга

Виконавці Секстету Барвінського:
Роман Криштальський, Р.Савицький,
П.Пшеничка, Є.Козулькевич,
Б.Задорожний, Н.Горницький

театра Галичини (оригінальна назва Союз Українського Театального Мистецтва у Львові), організований при ВМІ.

За його участі була не тільки відновлена діяльність театру «Української бесіди» під керівництвом Олександра Загарова (1921-1923) та Йосипа Стадника (1923-1924), але й піднята на високий фаховий рівень. Завдяки поступовій комплектації оркестру товариства ВМІ інструментами і підготованими виконавцями у співпраці з теа-

ки Полтавки», «Чорноморців» М.Лисенка, «Катерини» М.Аркаса, якими у жовтні відкривалися театральні сезони трупи.

У подальші роки (1920-1923 рр.) завдяки успішній діяльності оркестру ВМІ та співпраці з С.Людкевичем, як автором оркеструвань та диригентом, серед постановок зростає число музично-драматичних й музичних вистав («Ой не ходи Грицю» М.Старицького, драма Ю.Коженьовського «Карпатські верховинці» («Karpassy górale»),

Дівнич-Завадська, Софія Стадникова, Олена Бенцалева. Залучаючи нових виконавців, театр поновлює давніші постановки «Циганського барона» і «Лилика». У Стадниковому театрі збирається когорта талановитих диригентів: Микола Гладилевич, Богдан Сарамага та Ярослав Барнич. Ярослав Барничу належать першопрочитання новонаписаних творів Ярослава Ярославенка (Вінцковського) – опери «Відьма» та оперети «Бабський бунт». 3-поміж постав

Гладиловича – «Жидівка» (1924), «Ноктюрн» (1925), а з оперет – «Баядера» (1923), «Княгиня чардашу», «Цнотлива (Добродійна) Сюзанна» (1924), «Троянда Стамбула» (1925). У новій сценічній редакції Я.Барнич пропонує глядачам оперу «Катерина» М.Аркаса, а у 1924 р. до 100-річчя Бедржиха Сметани, разом зі Й.Стадником готує прем'єру «Проданої нареченої».

Згодом, в 1927–1932 рр., Н.Горницький – соліст Українського народного театру Театру ім. І.Тобілевича (Станіславів, Львів) і труп Йосипа і Яреми Стадників. Потягом періоду 1932–1937 рр. бере участь у діяльності різних мандрівних труп у Галичині, де принагідно він грав і в театральних оркестрах на віолончелі.

Від 1933 р. – спільно з адміністратором і співаком Олександром Тимченком (який свого часу співпрацював з «Наддніпрянським хором» Дмитра Котка) заснував власний Український ревійово-естрадний театр «Веселка». До його складу входили співачки О.Кульчицька-Горницька (субретка), Ірена Коссакова (характерні ролі), С.Тарасевич, співаки О.Тимченко (конферансьє), Горницький (тенор), Гордієнко (характерні ролі) Володимир Янішевський (гуморист), Т.Смирнов (балетмейстер), М.Слівінський (капельмейстер). Оркестр був сформований за принципом джаз-бенду. В репертуарі були ревію, оперети та музично-драматичні вистави (співігри). Від 1934 до 1939 рр. – виступає в складі Артистичного турне Стефи Стадниківни, Й.Стадника, театрі «Заграва».

Будучи виконавцем на рідкісному для тогочасного камерного виконавства інструменті – контрабасі, долучався до академічних музичних програм. Грав у секстеті разом з Р.Савицьким (форте-

піано), Р.Криштальським (1 скрипка), Є.Козулькевичем (2 скрипка), Б.Задорожним (альт), П.Пшеничкою (віолончель). Знаменною для нього стала участь у відзна-

в історії нашої новітньої музики. Тому й дату цю ми відзначали щиро і з справжнім ентузіазмом. Сьогодні, з дальшої перспективи, мені здається, що ми трохи

тро Пшеничка (віолончеля) і Нестор Горницький (контрабас). На мою думку, це без сумніву один з найкращих творів української камерної музики. Композитор досягнув у ньому доброї рівноваги, а одночасно й різноманітності такого цікавого інструментального складу. Гарно виконаний, цей твір справив на слухачів глибоке враження. Присутньому на концерті композиторові ні публіка ні ми, музики, не шкодували виявів нашого захолення».

Наприкінці 1930-х років починається його педагогічна діяльність. У 1939 р. викладав гру на контрабасі у ВМІ ім. М. В. Лисенка, в 1939–1941 р. він – викладач Львівського державного музичного училища, а від 1940 р. веде заняття і в Консерваторійній музичній школі.

В роки фашистської окупації входить до складу трупи Українського театру Львова. Творче ядро його трупи творили високопрофесійні митці: режисери і актори В.Блавацький, Й.Гірняк, О.Яковлів, П.Сорока, Б.Паздрій, Я.Геляс, диригенти Л.Туркевич, Я.Барнич, Я.Вошак і Н.Горницький, балетмейстери Є.Вігілев, В.Штенгель, М.Трегубов, сценограф М.Радиш та інші. Всього в театрі в 1941–1944 рр. працювали близько 600 осіб: крім творчого складу, серед них були декоратори сцени, театральні художники, костюмери, робітники сцени (електрики, перукарі, шевці, столяри). Завдяки усім їм він швидко здобув авторитет одного з кращих у Європі. Про Львівський оперний театр писали італійські, іспанські, французькі і численні німецькі часописи. 1941–1944 – соліст театру оперети Українського театру Львова, а також диригує виставами. Так, під його батуту 14 вересня 1941 року відбулась прем'єра «Наталки Полтавки» М.Лисенка (режисер Петро Соро-

**Артистичне турне
ЙОСИПА СТАДНИКА (сеніора)**

СИНЯ КВІТКА

КАРТИНА У ТРЬОХ ВІДСЛЮХАХ ЗІ СПІВАМИ І ТАНКАМИ
ДМИТРА НИКОЛИЩИНА,
МУЗИКА МИХАЙЛА ГАЙВОРОНСЬКОГО.

О с о б и :

Тьодора Заславська, молода вдова	
дівчинка	Тося Стеринкова.
Мирослава, її дочка, 18 літ.	Стефа Стадниківна.
Іларія Савич, колишня учитель.	
Мирославни	Ярослав Левинський.
Андрій Томенко, сотник Січ. Стрільців	<u>Нестор Горницький.</u>
Денис Лукчи, підпоручник С.С.	Ярослав Гелес.
Марта Зозуленко, товаришка Мирослави	Ліза Пастернакська.
Карло фон Готфріден, австрійський	
поручник	Ярека Стадник.
Франц Ріхтер, його товариш, доручник	В. Шашарівський.
О. Дам'ян, катехит Мирослави і військово-	
вий друганини	Яросл Стадник.
Мати-Ігумена нічного монастиря	Софія Стадниковна.
Сестра Евфрозина	Соня Трошніана.
Сестра Христіана	Цятині Шведліана.
— Гості.	Служба.

Діється на Поділлі у запіллі 1918 р.

Сценічне оформлення Й. Стадника.

Музичний провідник: Н. ГОРНИЦЬКИЙ	Декоратив: П. БОБІНСЬКОГО
---	-------------------------------------

ченні ювілею творчої діяльності В.Барвінського у 1938 р. Свідок цих подій музикознавець Василь Витвицький згадував: «З років попередніх другої світової війни окремо виділяється 1938. На нього припадало 30-ліття композиторської праці Барвінського, як і його 50-ліття. Створення його прелюдій (1908), цього прекрасного і на диво зрілого й оригінального циклу творів, становило помітну і незвичайну подію

надмірно підкреслювали ювілейний рік Барвінського як Супромівську імпрезу. ... На мене особливе враження справив камерний вечір, і то не так обоє фортепіянові тріо Барвінського, як його фортепіяновий секстет, написаний у формі теми з варіантами. Виконавцями були тоді: Роман Савицький (фортепіяно), Роман Криштальський (перша скрипка), Євген Козулькевич (друга), Богдан Задорожний (віоля), Пе-

ка) за участю Є.Поспієвої, Л.Черних, І.Романовського, В.Тисяка, І.Рубчака. Серед сольних партій: Петро («Наталка Полтавка»), Андрій («Запорожець за Дунаєм» С.Гулака-Артемівського, «Катерина» М.Аркаса), Йонтек («Галька» С.Монюшка), Пінкертон («Мадам Баттерфляй» Дж.Пуччіні), Патганіні (одноймена оперета Ф.Легара), Аристотель («Орфей у пеклі» Ж.Оффенбаха).

З поверненням радянської влади музикант спільно з Ісааком Паїним, Діонізієм Хабалем і Миколою Колесою став співзасновником оркестру Львівської філармонії трансформованого з оркестру при радіокомітеті, тривалий час очолював у ньому групу контрабасів.

У 1946-1967 рр. Н.Горницький – викладач контрабаса кафедри струнних інструментів Львівської державної консерваторії ім. М.В.Лисенка. З його класу вийшов майбутній очільник класу контрабаса в музичному училищі та консерваторії Олександр Щеглов – вчитель Петра Лесюка, також чудовий естрадний співак.

Крім цього Н.Горницький приватно багато практикував навчання вокалу, зокрема працював з капелю бандуристок «Галичанка», заснованою 1958 року, Володимиром Дичаком та також капелю «Дзвіночок» (створеною цим же керівником у 1958 році як аматорський ансамбль бандуристів при Львівському палаці піонерів). Пізніше з його колективами в різний час співпрацювали Євген Федоренко, Ірина Ластовецька, народні артисти України: Павло Кармалюк, Людмила Божко, Георгій Кузовков, Степан П'ятничко.

У 1967-1970 рр. Н.Горницький керував Аматорською вокальною студією Львівського паровозоремонтного заводу і приватно навчав співу. Керував низкою інструментальних та вокально-інструментальних колективів розважального

напрямку, проводячи репетиції просто у власному помешканні. Свій досвід у ці роки підсумував у досі неопублікованій науково-методичній праці «Голос і спів» (1960). Серед його учнів-співаків – Оксана Кровицька (племінниця), Марія Галій-Моравська, Галина Менкуш, Наталія Скарвінко (Якимець).

Кожне з цих імен – гордість львівської вокальної школи. Оксана Кровицька відома – оперна співачка, закінчила Львівську музичну школу-інтернат ім. С.Крушельницької, згодом – Київську національну музичну академію ім. П.Чайковського. Протягом семи років була солісткою Львівської філармонії. У 1992 р. поїхала на гастролі до США, де їй запропонували контракт солістки «Нью-Йорк-сіті опери». У 1999 р. була удо-

співати народна артистка України Галина Менкуш почала у Львівській консер-

стоєна найпрестижнішого у США титулу Diva Award («Оперна діва»).

ваторії, де оперний співак і педагог Нестор Горницький відкрив дівчині її власний голос, яка не вірила у свої вокальні можливості. «Він давав мені різні вправи, а ще – віру в себе. І раптом мій голос настільки зазвучав, що я сама у це не могла повірити, співала так, що навіть бандури не було чути», – згадувала вона згодом. Завдяки заняттям під його орудою стала солісткою Заслуженою академічного українського народного хору ім. Г.Верьовки, близько 20 років працювала у Київській філармонії, викла-

дала у Національній музичній академії України ім. П.І.Чайковського, Київському національному університеті культури і мистецтв, Київській дитячій академії мистецтв.

Заслужена артистка України, оперна та концертна співачка Марія Галій також свої перші сценічні образи втілювала саме під орудою Нестора Горницького. Після навчання у музично-педагогічному училищі, на історико-теоретичному факультеті Львівської державної консерваторії ім. М.В. Лисенка, вдосконалювала вокальну майстерність в Одеській державній консерваторії ім.

А.В.Нежданової. Працювала солісткою Львівської філармонії, Львівського академічного театру опери і балету ім. Івана Франка, де виконала понад 70 оперних партій (1969–1997 рр.), а зараз – викладає на кафедрі академічного співу Львівської національної музичної академії ім. М.В.Лисенка. Підготувала низку публікацій та концертних програм, присвячених вшануванню творчих здобутків українських майстрів вокалу. Зараз М.Галій працює над книгою спогадів про свого наставника – Нестора Горницького, яка, сподіваємось, приверне увагу до його імені та відкриє шлях до подальших глибоких фахових досліджень творчої постаті й діяльності цього непересячного музиканта.

Роксоляна ГАВАЛЮК,
викладач Львівського
музичного училища
ім. С.Людкевича

ПРОЕКТ «УКРАЇНСЬКОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ПІСНІ» оперного співака Павла ГУНЬКИ

Павло Гунька – громадянин Великої Британії, де народився наприкінці 1950-х років у родині українця й англійки, він сьогодні затребуваний артист в оперних театрах Європи й Америки завдяки своєму співочому обдарованню, артистичній харизмі й сценічній розкутості, яскравій зовнішності та надзвичайній працездатності.

Митець неодноразово співав під керівництвом диригентів Клаудіо Аббадо, Зубіна Мети, Джеррі Тейта, Пітера Шнайдера. Доленосну роль у творчій біографії П.Гуньки відіграв диригент і генеральний директор канадської оперної компанії Рішард Бредшоу, відкривши його для американського континенту в головній партії в опері «Воцтек» А.Берга. Партнерами співака на провідних сценах були Пласідо Домінго, Дмитро Хворостовський, Анна Нетребко. Дебютувавши партією Дона Базиліо в «Севільському цирульнику» Дж.Россіні на сцені Базельської опери, Павло Гунька поступово формує свою виконавську майстерність, розширює власний репертуар, у якому, зокрема, головні ролі: Каспар («Вільний стрілець» К.М.Вебера), Гундінг, Альберіх, Вотан («Валькірія», «Зігфрід», «Золото Рейну» Р.Вагнера), Дон Альфонсо («Так чинять усі» В.А.Моцарта), Томський («Євгеній Онегін» П.Чайковського), Голо («Пелеас і Мелізанда» К.Дебюссі), Шишков («Записки з мертвого дому» Л.Яначека), Борис («Борис Годунов» М.Мусоргського),

Всесвітньо відомий оперний співак українського походження Павло ГУНЬКА (бас-баритон) знову відвідав Україну з метою популяризації проекту «української мистецької пісні». 5 червня у Київській національній філармонії України та 9 червня у Львівській обласній філармонії співак виступить з концертами під назвою «Мрії. Відчай. Прагнення». У програмі – мистецька пісня М.Лисенка, Я.Степового, С.Туркевич на поезію Т.Шевченка та цикл «12 Шекспірівських сонетів» О.Яковчука, партія фортепіано – Річард Уайлдс (Німеччина). А 12 червня у Львівській національній музичній академії ім. М.В.Лисенка відбудеться майстер-клас співака зі студентами вокального факультету. У плані занять – інтерпретація українського солоспіву.

Фальстаф (однойменна опера Дж.Верді).

Павло Гунька виступає із сольними концертами, де

репрезентує камерний репертуар, що також важливо для становлення майстерності вокаліста. І ось саме виступаючи з вокальними мініатюрами визнаних майстрів цього жанру Франца Шуберта, Роберта Шумана, Гуго Вольфа, Річарда Штрауса, Павло Гунька вирішив піднести до світового визнання також і солоспів українських композиторів. Саме тому Павло Гунь-

ка зініціював фундаментальний мистецький проєкт «The Ukrainian Art Song Project», мета якого – запис на компакт-дисках і видання антології солоспівів українських композиторів для поширення знань про українську музику в світі. Профінансували цей проєкт українці Канади, де в найкращій студії звукозапису Торонто – Glenn Gould Studio відбувається унікальне дійство. Учасники – відомі канадські співаки неукраїнського походження, котрі стали фанатами українського солоспіву, надзвичайно відповідально поставилися до праці, ретельно вивчаючи тонкощі вимови. Це – Моніка Вічер, Ізабель Байрақдарян (сопрано), Крістіна Шабо, Алісон МакГарді (меццо-сопрано), Елізабет Турнбул (контральто), Рассел Браун, Бретт Полегато (баритони), Бенджамін Батерфілд, Майкл Колвін (тенори), Роберт Гледоу (бас). Окрім співаків у реалізації проєкту беруть участь виконавці-інструменталісти – піаністи Альберт Крайволт (головний концертмейстер Опери Торонто), Мія Бах,

Серой Краджян, віолончеліст Роман Борис, флейтист Дуглас Стюарт. Таким чином 2006 року на двох дисках записали доробок Кирила Стеценка – 42 солоспіву загальною тривалістю близько двох годин, 2010 року – спадщину Миколи Лисенка. Це 124 тематично згрупованих вокальних мініатюр, які ввійшли до шести дисків, названих «Природа», «Любов», «Доля», «Історична тема», «Філософська тема», цикл пісень «Любов поета». Того ж року побачила світ третя група солоспівів, присвячена творчості молодшого сучасника Лисенка Якова Степового й охоплює його 55 творів. Також вийшли в світ вже записані 82 твори галицьких композиторів Дениса Сичинського, Василя Барвінського, Станіслава Людкевича, Стефанії Туркевич. До дисків додано буклет із передмовою про композитора, поетичним текстом кожного солоспіву й коментарем змісту не лише українською, а й англійською, французькою, німецькою мовами. Автори передмов і коментарів – відомі канадські музикознавці Дагмара Дувірак і Василь Сидоренко.

Ольга КУШНІРУК,
кандидат
мистецтвознавства

Житейські
історії

ВИНА І ПРОЩЕННЯ

Анна Дашак-автор

Жінка стояла біля великого вікна просторого класу і з висоти третього поверху спостерігала за снуючими внизу перехожими. Легенький вітерець ворухив опале жовто-червоне листя, що мов живі істоти, перекочувалося по мокрому асфальту. «Як швидко промайнув рік. Сьогодні я стала старшою ще на один рік, – з якимось щемом у душі згадала вчителька. Її невеселі думки обірвав гучний спів за дверима. «Многая літа, во здоровіе, во спасеніе, многая літа...», – розносився спів молодих співаків. Чудові професійні голоси звучали злагоджено і могутньо. Відкрилися двері і до класу увійшли усі її учні. «Многая літа, многая літа...», – в їхніх очах світілася радість і вдячність до вчительки, що стояла перед ними з очима, сповненими слізьми. Попереду стояла її улюблена учениця, тримаючи у руках великий букет рожевих троянд. Стебла були такими довгими, що

торкалися її колін. Вчителька аж здригнулася – це чарівне видіння миттєво повернуло її у молодість...

...Вистава закінчилася, а збуджений глядач, дружньо викрикуючи «браво», не відпускав зі сцени співаків, що тримаючись за руки, вкотре вклонялися під акомпанемент гучних оплесків переповненої зали. Вистава насправді вдалася – сьогодні співали усі провідні солісти опери. Раптом до ліктя «королеви Єлизавети» хтось легенько торкнувся. Вона повернула голову і побачила позаду себе обслугу зали, яка тримала у руках великий букет чудових рожевих троянд, що стеблами торкалися її колін. Жінка тихо шепнула: «Це для вас» і миттєво покинула сцену. «Хто ж той таємний чарівник, що вже не вперше да-

рує мені на виставах такі чарівні троянди, ніби щойно зірвані у казковому саду самої Весни. На них ніби ще виблискує вранішня роса, – подумала співачка. Вдома вона поставила троянди у найкращу вазу, а одну поклала між сторінки великої енциклопедії, щоб засушилася на пам'ять...

Проїшли десятиліття...

...Зайшовши до кімнати, вчителька побачила на роялі красиву вазу, що впродовж багатьох років ніби очікувала саме на ці рожеві троянди. Жінка сіла у глибоке м'яке крісло і стомлено закрила очі, уникаючи дивитися на чудові рожеві троянди, ніби боялась, що вони викличуть у неї болючі спогади... Вона вслухалась у свій внутрішній світ, у тональність своєї душі, але болючих асоціацій, які мали викликати рожеві троянди, вона не відчула. «Що це – мудрість прожитого життя, чи результат духовних знань? Як я змінилася... Зараз дивлюся на важкі події мого життя ніби з іншого кута зору. Так, людина, яка дарувала мені на виставах чарівні рожеві троянди, в силу своєї безвідповідальності і легковажності,

данья? Очевидно це була кармінна школа мого життя, болючі уроки, перли духовної мудрості, що шліфували душу, свідомість, скеровуючи мене іншою дорогою, показуючи іншу ціль мого життя – ціль духовного вдосконалення, духовних знань. Саме за таким сценарієм і скеровувалося моє життя. І як виявилось – це була не кара Божа, а пояртунок, дороговказ, що вивів мене на шлях прозріння мого призначення на Землі. Адже і у Євангелії від Івана (15:1-2) чітко наведені слова Ісуса: «Я істинна виноградна Лоза, а Отець мій – Виноградар. Всяку у мене гілку, що не приносить плоду, Він відсікає, і всяку, що приносить плід, очищує, щоб принесла більше плоду». Очевидно карма і очищувала мене, щоб більше принесла пло-

ду. І у народі говорять: «Кого Бог любить, того і карає». Бог не карає, а різними обставинами та ситуаціями, які ми сприймаємо як покарання, підштовхує, спонукає нас усвідомити, для чого ми прийшли на цю планету – безперечно, для накопичення духовних скарбів, а не матеріальних. Матеріальні скарби неодмінно залишаться на Землі, а понести зі собою у вічність можли-

во лише Світло душі. Як же за ці роки мусіло змінитися моє бачення життя, оцінка пекельних обставин, у які зіштовхнула мене та людина, якщо зараз у моїй душі звучить єдине слово – прощення.

Прощення... це кінець страждання, шляхетний інгредієнт, що нейтралізує ненависть, біль, розпач, ко-

стала однією з причин повної руйнації мого життя і здоров'я. Боже милосердний, через що мені довелося прожити! Як можливо було це винести? І що ж ... Чому зараз звучать у моїй душі умиротворені голоси прощення, а не виючий біль, ненависть, образа? Невже людина здатна пробачити таку важку кривду, такі страж-

трі впродовж довгих років атакували моє життя, моє здоров'я. Неможливо похоронити в собі важкі спогади, руйнівний катаклізм життя, без негативних наслідків. І вони проявилися. Прощення випускає із нашої душі та свідомості загрозливих в'язнів, приносить звільнення та одужання у багатьох аспектах. Прощення мусить бути безумовним, ми повинні перестати осуджувати поступки кривдника. Нехай судить Господь, а не ми. Творець дав нам таку силу, що якби людина змогла її усвідомити, то онімила б перед її величчю, перед великим даром, яким нагородив нас Господь. І ця сила така велика, що здатна пробачити всіх і за все. Коли ми прощаємо від усього серця, це змінює енергетичну динаміку між нами і оточуючими. Людина може змінити тільки себе і несе відповідальність лише за власний духовний ріст. Коли очищуємося від ненависті, духовної сліпоти, від енергетичного бруду, тоді настає момент видужання – момент прощення». Вона глибоко замислилася над аспектами життя. «Я впевнена, що доленосні події мого життя, що відбулися багато років тому – кармінний борг, котрий мусів бути сплечений у цьому втіленні. Від велинної карми жодній людині не втекти. Поруч з цими уроками стоїть інший космічний закон – закон свободної волі. Ми вільні вибирати: чи опустити на чийсь голову гільйотину, а чи просто легко стукнути по спині. Але за той чи інший вибір несе відповідальність лише сама людина. Нажаль, та людина вибрала для мене гільйотину...»

Згодом жінка підвелася, взяла листок паперу, ручку і знову сіла у глибоке крісло. Рядки віршів, ніби без жодних зусиль, лягли на папері.

Рожеві троянди – дарунок сценічний

Ще деколи спогадом тихо дзвенять

Рожеві троянди – знак пам'яті вічний

До тебе прощенням моїм поспішають.

Рожеві троянди ...чому не судилось

Назавжди розцвісти чаром кохання

Рожеві троянди... і що ж залишилось? –

Заохлі листочки і тихе зітхання.

Заохлі листочки, згоїлися рани

Та часом у серці ще ни-

ють, болять

Ті спогади зради... мов тінь поруч з нами

Вони невмирущі – не гинуть, не сплять.

О, згиньте навіки, прима-ри пекучі,

Ви серце спалили, струї-ли життя.

О, згиньте безслідно фантоми болючі

Вам більше не жити – летіть в небуття.

«Воістину, – подумала вчителька, – на чому фокусуємо свою увагу, те росте і збільшується. Прийшов час гіганту страждань з минулого зменшитися до найменшої мікроскопічної істоти, або ж зникнути безслідно». Вона пригадала езотеричну істину: «Хочеш змінити результат життя – змieni свої думки». У глибокій задумі мандрувала вчителька дорогами свого життя, аналізуючи давні події із позиції теперішніх знань, досягнутого рівня духовної свідомості, що дає їй змогу пробачити тяжку кривду.

«Прощення звільнить від внутрішнього дискомфорту насамперед мене. А його, кривдника? Його? – досить різко подало голос его, – адже він так і не по-

просив пробачення за все скоєне!» «І не попросить, – спокійно прозвучав голос духа, – бо прохання пробачити змусить його ствердити перед собою свою провину, яку він усі роки намагався нівелювати виправдовуючими аргументами». Вчителька намагалася зрозуміти свого кривдника. «Що відчувала та людина, несучи у душі тягар вини?

духовних пошуків та знань, якою вона йде впродовж останніх десятиліть.

У душі все завмерло давно...

Гріх непростений давить душу

Щоб здолати твій гріх – все одно

Я прощенням очистити мушу.

У душі все завмерло давно...

Чужий гріх волочу за собою

Тягне душу у темін, на дно

І немає душі тій спокою.

У душі все завмерло давно...

Я омила твій гріх сльозами

На життя подивись як крізь вміте вікно –

Більш немає боргів поміж нами.

У душі все завмерло давно...

Полетіли у безвість всі муки

І непростений гріх – те ярмо

Я омитим кладу в твої руки.

У душі все завмерло давно...

Ти пробач собі гріх свій пекучий

Бо Творцем милосердно дано

Нам гріхи пробачати болючі.

У душі все завмерло давно...

І роки вже посріблили скроні

І сльозинки прощення давно

Тихо капають в мої долоні.

Так, сльози очищення душі від тягару непростеної тяжкої кривди, сльози свободи – повного звільнення від прив'язаності до травмуючого минулого.

**Анна ДАШАК,
професор**

Житейські історії

Парчовий мельник

Це було за часів радянської влади, коли нерідко на керівні посади у мистецькі установи призначалися випадкові люди. В культурі вони орієнтувалися менше, ніж селянин у космосі.

Так політика привела в один з оперних театрів України нового директора. Це був огрядний чоловічок з великим партійним стажем, відмінною політичною репутацією, але... повний профан у мистецтві. Опера уявлялась йому «таємницею Мадридського двору». Найвищим рейтинговим твором мистецтва колишнього директора агропромислового комплексу була патріотична пісня «Радянська Вітчизна, як матір», яку він виспівував напідпитку. Різотональний «показовий виступ» розганяв солістів опери по усіх закутках.

Директор працював у театрі уже з місяць, коли підійшла до завершення підготовка нової прем'єри – «Русалки» Даргомижського. У театрі прем'єра – це завжди подія. Роботи хоч відбавляй, і встигнути все перевірити директор не в змозі. Та день прем'єри настав, і святково вдягнена публіка повалила до театру. Зал був переповнений не тільки завдяки високому професіоналізму трупи, але і як данина шани мистецтву «старшого брата». Українська опера у ті часи була представлена хіба що «Запорожцем за Дунаєм» Гулака-Артемовського чи «Переяславською радою» Данькевича. Згідно з великою політикою, українська опера на власній сцені незмінно виконувала роль падчерки у багатодітній, себто багатонаціональній, єдиній родині.

У день прем'єри директор, вдягнений у престижний костюм із «Берізки», возсідав у своїй ложі, оглядаючи «масу», що жарила «хліба і видовищ». На прем'єру було запроше-

но високе партійне начальство. Та воно чомусь запізнювалося, наслідуючи, очевидно, традиційну звичку Миколи II – з'являтися після увертюри. Директору,

нарешті, шепнули, що чорні «Волги» вишиковуються перед парадним входом театру, і він стрімголов помчав зустрічати.

Прем'єра розпочалася. Директор час від часу нахилився зі своєї ложі, хазяйським оком оглядаючи сценічне газдівство. Парча та «дорогоцінне» каміння виблискували на застільних гостях князя, рікою лилися брага та мед, солісти надривалися у прем'єрному захваті, а директор розквітав, непомітно кидаючи жвавим оком у третій ряд партеру, де сиділи високі гості. А в цей час у кабінеті директора для них розставлялися (зі знанням справи!) вишукані напої та закуски. Директор очевидячки пишався багатством костюмів та високим рівнем виконання. Його обличчя променилося задоволенням від причетності до культурного дійства, що було для нього

насправді китайською грамотою. Та драматургія опери дійшла, нарешті, до сцени божевілля мельника. Вискочивши на сцену в обдертому лахмітті, розкуйовджений мельник громоподібно виспівував: «Я – ворон, я – ворон...» і розмахував руками, наче справді збирався приститися на найбільшій гілляці з пап'є-маше. Але зиркнувши на директорську ложу, знаменитий бас побачив, що на директорові нема лиця. Однією рукою затулив поплотніле обличчя, а другою – відчайдушно вчепився у бильце ложі.

Останньої сцени в опері він не дослухав. Не дослухали її ні режисер-постановник, ні всі заступники. Вони стояли «на килимі», очманіло дивлячись на завжди врівноваженого директора, що зараз заїкався від нервового шоку: «Яка ганьба! Яка ганьба!» – тільки й спрагагався видавити з себе директор. Режисер-постановник та заступники ніяк не могли второпати, у чому ж полягає та вселенська ганьба, що зробила директора заїкою.

– Яка ганьба! Та як ви смієте так ганьбити радянську Вітчизну, та ще й при такому високому глядачеві? Та хіба я вам у чомусь відмовляю? – озвіріло кричав директор.

Заступники намагалися щось з'ясувати. Нарешті режисерові вдалося вставити:

– Та за що така ганьба?

– Ви ще питаєте?! Та як ви посміли вдягнути російського мельника у таке страхітливе лахміття? Хіба мало метрів парчі я закупив для прем'єри? Чи, може, це спеціальний натяк, га? – не-

вгавав розлючений «меломан».

– ?!?

Найгеніальніший художник не зміг би досконалише відтворити німу сцену, ніж та, що запанувала у кабінеті директора. Лише через певну мить один із заступників спромігся видушити:

– Та ж то по лібрето... божевільний... обірваний...

Слова «лібрето» у аграрному словнику не було, і директор не второпав анекдотичної ситуації.

Наступного дня репетиція завтрашньої вистави була, по суті, зірвана. Вся трупа «лежала покотом», захилинаючись у конвульсивному сміхові від прем'єрної «ганьби!» У гомеричному реготі був згаданий і одеський «перл», де директором оперного театру у свій час був призначений директор в'язниці.

Одного дня до нього на прийом прийшла народна артистка. Секретар, попросивши її зачекати, пішла доповісти про візитерку. Із кабінету басовито донеслося: «Введіть!» Народна артистка, співачка з вельми крутим характером, недовго думаючи, покинула прийомну. Через якийсь час вона знову зайшла до директора у... наручниках, супроводжувана двома акторами, перевдягненими у міліцейську форму. Директор, очманіло дивлячись на «грозу театру», славнозвісну співачку, спитав: «Це що за самодіяльна вистава?». «Усе за вашою режисурою – мене «ввели», – чисто, з одеським гумором проспівала артистка.

А той «недовготривалий» директор так і залишився в історії театру із кличкою Парчовий Мельник.

Анна ДАШАК

На фото: Федір Шаляпін-Мельник(сцена божевілля) А.Даргомижський опера «Русалка»

Неймовірна історія «успіху» оперної діви без слуху і голосу

Історіями про те, як знаменитими співаками та співачками стають люди без слуху і голосу, зараз нікого не здивуєш. Але це зараз, коли пристойна фонограма, великі гроші, телебачення і тямущий продюсер можуть вознести на вершину естрадної «слави» практично будь-кого. Історія успіху Флоренс Дженкінс унікальна, оскільки в час її виступів на оперній сцені фонограм ще не було, та і зовнішність у неї була вельми посередня. Ця пані умудрялася обходитися без слуху, голосу, відчуття ритму і взагалі без будь-яких артистичних талантів, і, проте, добилася оперної слави, про яку багато хто з обдарованих співаків міг лише мріяти.

Флоренс Дженкінс народилася у 1868 році в сім'ї успішного промисловця і з дитинства марила сценою. Як це було заведено в пристойних сім'ях, дівчинці найняли вчителя музики, проте відсутність будь-яких обдарувань було, на жаль, очевидним. Очевидним для всіх, окрім самої Флоренс, яка ніскільки не сумнівалася, що стане великою співачкою, причому з віком її упевненість лише міцніла. Можливість зробити перші реальні кроки для виконання своєї мрії у Флоренс з'явилися лише після смерті батьків (які категорично відмовлялися спонсорувати безнадійні забаганки доньки).

І ось, нарешті, 1912 року 44-річна спадкоємиця солідного статку організувала свій перший сольний концерт. «Вона кудкудакала і волала, сурмила і вібрувала», – згадував критик Даніель Діксон. Публіка потішалася над «співачкою», реготала і свистіла, але збенте-

жити Флоренс було неможливо. Всі насмішки і уїдливі зауваження вона вважала проявами нецтва і заздрості, ні на секунду не сумніваючись у власному «об-

«талант»: цікаво, що Флоренс перед записом категорично відмовилася від репетицій. Все було записано з першого разу. Прослухавши результат, співачка за-

стави валом. Мало того, у 76-річному віці вона зібрала повний зал в знаменитому Карнегі Холі. Публіка, як завжди, заходила від сміху, а Флоренс оцінила свій виступ як «тріумфальний».

Наступного дня після цього концерту вона померла, і можливо, абсолютно щасливою та сповненою переконання у своїй неперевершеності.

Це був, мабуть, єдиний випадок в історії оперного мистецтва, коли виконавець домогся воістину світової слави не завдяки таланту, а навпаки, завдяки повній бездарності.

PS:

Психологи вважають історію Флоренс Дженкінс одним з найяскравіших проявів так званого «ефекту Даннінга-Крюгера» – психологічного феномена, за якого людина непохитно переконана у власній геніальності без будь-яких на то підстав.

Подав Микола ТЕТЮК, аспірант ЛНМА

даруванні». Її «виконання» було настільки неможливо-жахливим, що вона вмить стала знаменитою. Бажаючих послухати «це» було багато. За першим концертом послідували другий, третій, потім вона влаштувала собі гастрольний тур і «пішло-поїхало». Потім місіс Дженкінс вирішила записати грамплатівку, завдяки якій можна скласти власне враження про її оперний

лишилася дуже задоволена, заявивши, що краще і бути не може, зажадала негайно віддрукувати наклад і пустити в продаж. А тепер додайте до «блискучого виконання» цієї вже не юної пані не менш «блискучі вбрання» з блисками, пір'ям і картонними крилами «ангела», які місіс Дженкінс придумувала сама, – і ви, можливо, зрозумієте, чому нудьгуюча публіка йшла на її ви-

Солоснів

Культурно-мистецький часопис кафедри сольного співу Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка

Засновник часопису – **Ігор КУШПЛАЕР**

Любов КИЯНОВСЬКА – Головний редактор
Мирослава ЖИШКОВИЧ (Заступник головного редактора)
Богдан КОСОПУД (Відповідальний секретар)

Редакційна колегія: Людмила БОЖКО, Ада КУШПЛАЕР

Наклад: 250 прим.